

TRUNG QUỐC GIỮA NGÃ BA ĐƯỜNG

Huỳnh Thế Du*

Cách đây bốn thập kỷ, khi Mao Trạch Đông còn sống, chắc không ai có thể hình dung Trung Quốc lại có thể trở thành một nền kinh tế lớn nhất nhì thế giới như hiện nay. Khi Đặng Tiểu Bình lên nắm quyền, để chế ngự và chuyển hóa tính chất bảo thủ còn sâu đậm trong toàn bộ hệ thống kinh tế - chính trị, ông đã tập hợp các nhân vật cải cách như Hồ Diệu Bang, Triệu Tử Dương và Giang Trạch Dân để lãnh đạo quá trình cải cách, nhờ đó tạo ra một nước Trung Quốc mới ngày nay.

Tuy nhiên, trong liên minh cải cách của Trung Quốc trong bốn thập niên qua chủ yếu chỉ bao gồm những bộ phận thuộc hệ thống Đảng và Nhà nước. Khu vực doanh nghiệp có tính chất thụ động, thường không được tham gia và có tiếng nói, ngay cả với những chính sách quan trọng liên quan đến bản thân họ. Còn khu vực dân sự thì gần như hoàn toàn vắng bóng, thậm chí chịu sự áp chế chặt chẽ.

Hậu quả của việc thiếu vắng một liên minh cải cách sâu rộng là tình trạng tham nhũng và nhiều tệ nạn xã hội đang trở nên tràn lan hơn bao giờ hết. Do thiếu vắng vai trò thực chất của khu vực dân sự mà các doanh nghiệp đã cấu kết với nhiều quan chức để thao túng nhiều ngành, nhiều lĩnh vực trong đời sống kinh tế.

Nạn bè phái trong Đảng Cộng sản Trung Quốc và sự cấu kết với các doanh nghiệp nghiêm trọng đến nỗi mà ngay cả Nhân dân Nhật Báo và Tân Hoa Xã, các cơ quan truyền thông chính thống của Trung Quốc đã đăng tải rất mạnh.

Tuy nhiên, khả năng thu hút giới tinh hoa, những người có khả năng, những tài năng gia nhập Đảng là điều mà Đảng Cộng sản Việt Nam cần tìm hiểu để làm sao tạo được điều này ở Việt Nam. Thêm vào đó, với một thị trường rộng lớn và cạnh tranh quốc tế đã giúp rất nhiều doanh nghiệp Trung Quốc lớn lên bằng việc tạo ra các giá trị chứ không phải tìm kiếm đặc lợi.

Chiến dịch chống tham nhũng của Tập Cận Bình đã khởi tố nhiều quan chức cao cấp và xóa bỏ nguyên tắc bất thành văn là không đụng tới giới chóp bu ngay cả khi đã nghỉ hưu. Điều này chắc chắn sẽ tạo ra những tác động tích cực nhất định trong xã hội Trung Quốc. Tuy nhiên, chiến dịch chống tham nhũng này dường như chỉ sử dụng các công cụ hay bộ máy của Đảng, trong khi khu vực dân sự, nhất là truyền thông chỉ được tham gia một cách hạn chế và theo định hướng.

Do vậy, câu hỏi được đặt ra là làm sao có thể duy trì được tính chính trực của chiến dịch này. Một khi những đối tượng trong tầm ngắm bị dọn sạch thì không có gì đảm bảo những cơ quan hay cá nhân đang nắm giữ quyền lực hoặc ở các tổ chức có nhiều quyền lực trở thành những người đang bị lôi ra ánh sáng hôm nay.

Do chiến dịch đang diễn ra và thông tin ở Trung Quốc được kiểm soát rất nghiêm ngặt nên khó có thể có một cái nhìn đầy đủ về nó. Tuy nhiên, nếu thiếu vai trò thực chất của khu vực dân sự và một không gian rộng rãi hơn cho báo chí thì chiến dịch chống tham nhũng khó có thể đạt được mục tiêu. Do vậy, liệu đây có thực chất là một chiến dịch chống tham nhũng nhằm làm trong sạch bộ máy hay chỉ vì những mục tiêu khác vẫn chưa có câu trả lời thỏa đáng.

Ngưỡng GDP-PPP vượt quá 10 nghìn đô-la Mỹ thường là thời khắc có những chuyển biến quan trọng đã từng xảy ra với nhiều nơi như Ai Cập, Đài Loan và Hàn Quốc. Trung Quốc cũng đang ở thời khắc này. Liệu họ có thể “vượt vũ môn” để thành công hay bị mắc kẹt trong bẫy thu nhập trung bình?

* Một số thông tin được cập nhật vào năm 2021 bởi Vũ Ngọc Bảo và Nguyễn Thị Tố Nga

Tóm lại, từ khi thực hiện cải cách cách đây gần bốn thập kỷ, khu vực kinh doanh chỉ có vai trò thụ động mặc dù vẫn được hưởng lợi từ các chính sách do nội bộ Đảng Cộng sản Trung Quốc đưa ra.

Vai trò của khu vực dân sự trong liên minh cải cách và phát triển kinh tế Trung Quốc gần như thiếu vắng hoàn toàn. Hậu quả của việc này là cho dù kinh tế Trung Quốc có sự tăng trưởng và phát triển ngoạn mục nhưng tình trạng tham nhũng của giới công quyền và cấu kết theo kiểu băng đảng giữa các quan chức nhà nước và khu vực kinh doanh đang đe dọa đến sự ổn định và phát triển của nước này.

Chiến dịch chống tham nhũng cộng với một số chính sách khác được khởi xướng bởi Chủ tịch Tập Cận Bình có thể xem như tạo ra một làn sóng cải cách mới. Tuy nhiên, vai trò tích cực của khu vực dân sự trong việc thúc đẩy môi trường minh bạch hơn và áp lực giám sát đối với đội ngũ công quyền như thế nào đang là câu hỏi cho khả năng thành công của chiến dịch này.